

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Stephani Balvzii Miscellaneorvm Liber ... Hoc est,
Collectio Vetervm monumentorum, quæ hactenus
latuerant in varijs codicibus ac bibliothecis**

Baluze, Etienne

Parisiis, 1679

Gesta purgationis Felicis Episcopi Aptungitani.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14735

annos in isto seculo virginitatem meam in me custodire dignatus es. Domine Deus cœli & terræ, Domini nostri Iesu Christi pater, propter te & propter legem tuam & pro timore tuo hoc patior, & cervicem meam flecto ad victimam. Accipe spiritum meum de hoc mortali seculo. Solus enim es Deus vivens atque invictus & permanens gloriosus in sempiterna secula seculorum. Amen. Completa hac oratione, ductus à militibus, ibidem, id est, in Nola, decollatus est die octavo decimo Kalendas Februarij; ibique in Nola corpus ejus positum est, & reliquiæ ejus ad almam Carthaginem per religiosos Dei servos & matris Ecclesiæ filios perlata sunt & posita in via quæ dicitur Scillitanorum. In eodem autem venerabili loco multa mirabilia fiunt, & languores universi curantur in nomine Domini nostri Iesu Christi, cui est cum Deo pater honor & laus & gloria in Spiritu sancto per omnia secula seculorum. Amen.

*GESTA PURGATIONIS
Felicis Episcopi Aptungitani, qui ordinavit
Cæcilianum Episcopum Carthaginensem,
habita Carthagini apud Ælianum
Proconsulem Africae Volusiano & Anniano
Cons.*

Anno Christi
314.

Defunt plurima.

in municipio Autumnitanorum Gallienus Dunm-
vir dixit: Quoniam præsens es, Cæciliane, audi
litteras Domini mei Ælij Paulini viri spectabilis
agentis vicariam præfecturam, quid jubere sit dig-
natus secundum epistolam ad nos datam, quæ
declarare te compellit & scribam quem habuisti tunc

F

temporis administrationis tuæ & tabularium. Sed quoniam tabularius ejus temporis vita functus est, & omnes actus administrationis tuæ secundum fidem litterarum ejusdem mei Domini tecum perferre debebis, & ad coloniam Carthaginiensem cum scriba tuo proficisci necesse est. Præsens est Curator, sub cujus præsentiam vos compellimus. Quid ad hoc respondes? Cæcilianus dixit: Mox ad me epistolam Ælij Paulini viri spectabilis agentis vicariam præfecturam pertulistis, statim ad scribam Miccium misi ut veniret & acta ipsius temporis confecta mihi obtulisset, & usque adhuc inquit, quoniam non modicum tempus est ex quo duumviratum administravi, anni sunt undecim. Itaque cum invenerit, parebo tanto præcepto. Gallienus Duumvir dixit: Tua interest jussioni parere. Vides enim jussionem esse facram. Cæcilianus dixit: Devotus sum tanto præcepto. Item cum paulò post scriba Miccius supervenisset, Fuscius Duumvir dixit: Audisti & tu, Micci, quòd & tu unà cum Cæciliano necessarius es ire ad officium viri spectabilis Vicarij, instructionem ejus temporis ut vobiscum perferatis. Ad hæc quid dicis? Miccius respondit: Magistratus suppleto anno omnes actus suos domum suam tulit. si mei in certa possint inveniri inquiri. Et cum quæreret, Quintus Sisenna Duumvir dixit: Quod cognovit officium respondit. Apronianus dixit: Si omnes actus suos tulerat magistratus, unde acta quæ tunc emissa erant, vel confecta tanto tempore? Et cum diceret, Ælianus Proconsul dixit: Et mea interrogatio & singularum personarum responsio actis continetur. Agesilaus dixit: Sunt præterea & aliæ epistolæ huic rei necessariae. Interest ut legantur. Ælianus Proconsul dixit: Lege Cæciliano audiente, ut agnoscat an ipse dictaverit. Agesilaus recitavit. Volusiano & Anniano Consulibus, x i i i I. Kalendas Septem-

bris, in iure apud Aurelium Didymum Sperecium sacerdotem Iovis optimi maximi Duumvirum splendidae coloniae Carthaginensium Maximus dixit: Loquor nomine seniorum Christiani populi catholicae legis. Apud maximos Imperatores causa agenda erit contra Cæcilianum & Felicem, qui principatum ejusdem legis omnia conatur invadere. Contra ipsos documenta criminum ejus conquiruntur. Nam cum persecutio esset indicta Christianis, id est, ut sacrificarent, aut quascunque scripturas haberent, incendio traderent, Felix, qui tunc Episcopus fuit Autunnos, consensum adtulerat ut de manu Galatij scripturae traderentur, ut igni concremari possent; & erat tunc temporis magistratus Alfius Cæcilianus, quem praesentem videre dignaris. Et quoniam ejus temporis officium incumberebat ut ex jussione proconsulari omnes sacrificarent, & si quas scripturas haberent, offerrent secundum sacram legem, quæso secundum sensum est, & senem vides, & non potest ad comitatum sacrum pergere, apud acta deponat utrumne jam de pactione secundum ab eodem habitas litteras dederit, & utrum ea quæ in litteris contulerit, vera sint; ut horum actus & fides in judicio sacro detegi possit. Adstanti Cæciliano Speretius Duumvir dixit: Audis quæ apud acta sint deposita? Alfius Cæcilianus dixit: Zamæ eram prope lineas comparandas cum Saturnino. Et cum veniremus illo, mittunt ad me in prætorio ipsi Christiani ut dicerent: Sacrum præceptum ad te pervenit? Ego dixi: Non, sed vidi jam exempla. Et Zama & Furnis dirui basilicas & uri scripturas vidi. Itaque proferte si quas scripturas habetis, ut jussioni sacrae pareatur. Tunc mittunt in domum Episcopi Felicis, ut tollerent inde scripturas, ut exuri possent secundum sacrum præceptum. Sic Galatius nobiscum perrexit ad locum ubi orationes celebrare.

consueti fuerant. Inde cathedram tulimus & episto-
 las salutorias, & ostia omnia combusta sunt se-
 cundum sacrum præceptum. Et cum ad domum
 ejusdem Felicis Episcopi mitteremus, renuntiave-
 runt officiales publici illum absentem esse. Nam
 cum posteriori tempore adveniret Ingentius scriba
 Augentij, cum quo ædilitatem administravi, dicta-
 vi epistolam eidem collegæ quam feci ad eundem
 Episcopum Felicem. Maximus dixit: Præsens est.
 Eadem epistola ei offeratur, ut eandem recognoscat.
 Respondit: Ipsa est. Maximus dixit: Quoniam
 recognovit epistolam suam, hanc lego, & oro ple-
 na actis inferatur. Et recitavit. *Cacilianus parenti
 Felici salutem. Cum Ingentius collegam meum Au-
 gentium amicum suum conveniret, & inquisisset
 anno duoviratus mei an aliqua scriptura legis vestra
 secundum sacram legem adusta sint.* quam Galatinus
 unus ex lege vestra publicè epistolas salutorias de
 basilica protulerit. Opto te bene valere. Hoc signum,
 quod deprecatorium ad me miserant Christiani, &
 ipse cujus est prætorium, & dixisti: Tolle clavem,
 & quos inveneris in cathedra libros & super lapide
 codices, tolle illos. Sanè vide officiales ne tollant
 oleum & triticum. Etego dixi tibi: Tu nescis quia
 ubi scripturæ inveniuntur, ipsa domus diruitur? Et
 dixisti: Quid ergo faciemus? Et dixi ego vobis:
 Tollat aliquis de vestris in area ubi orationes faci-
 tis, & illic ponantur. Et ego venio cum officiales
 & tollo. Et nos illò venimus, & omnia tulimus
 secundum sacrum præceptum. Maximus dixit: Quo-
 niam ejus epistolæ lectio apud acta recitata est,
 quam ipse agnovit se misisse, quæ dixit quæsumus
 actis hæreant. Speretius Duumvir dixit: Quæ di-
 xisti scripta sunt. Agefilaus dixit: Ad præsentem
 epistolam recognovit; residuam partem, quam nunc
 legit, falsam esse dicit. Cæcilianus dixit: Domine,*

usque ad hoc dictavi usquequo habet : *Opto te, parens carissime, bene valere.* Apronianus dixit : Semper sic falsum per terrorem, per scenam, per inreligiosam mentem actum est ab his qui catholicæ Ecclesiæ consentire noluerunt. Nam Paulino hic administrante vices Præfectorum, subornatus est quidam privatus homo, qui modum cursoris haberet, qui ad catholicæ unitatem veniret, atque eos induceret & terreret. Detecta igitur factio est. Nam componebatur Felici religiosissimo Episcopo per mendacium ut videretur scripturas prodidisse & exussisse. Ingentius quidem, cum hoc totum, quicquid agebat, obesset sanctitati & religioni Cæciliani, subornatus est ut veniret cum litteris veluti Felicis Episcopi ad Cæcilianum Duumvirum, & ei confingeret à Felice se esse mandatum. Dicat ipsa verba quibus hoc est confictum. Ælianus Proconsul dixit : Dic. Apronianus dixit : Dic, inquit, Cæciliano amico meo quòd codices accepi pretiosos deificos xi. quiaque me nunc convenit ut illos restituam, dic quòd anno magistratus tui eos exusseris, ne reddam illos. Qua de re igitur de Ingentio quærendum est, quatenus hæc machinata sint ac fabricata, & quatenus voluerit circumscribere magistrum ad mendacium, ut Felicem aspergeret infamia, dicat à quo missus sit verumtamen machinationem istam in conscientiam Felicis, quò Cæciliani pudori & initio derogaret. Est enim quidam qui per Mauritaniam & Numidiam legatus missus sit ex diversa parte. Et adstante Ingentio, Ælianus Proconsul dixit : Cujus præcepto ea suscepisti agenda quæ tibi obiciuntur ? Ingentius dixit : Vbi ? Ælianus Proconsul dixit : Quoniam fingis te non intelligere quod interrogaris, dicam apertiùs. Quis te ad magistratum Cæcilianum misit ? Ingentius dixit : Nemo me misit. Ælianus Proconsul dixit : Quomodo ergo venisti

ad magistratum Cæcilianum? Ingentius dixit: Cùm venissemus, & ageretur causa Mauri ab Vrica Episcopi, qui episcopatum sibi redemit, ad urbem ascendit Autumnitanus Episcopus Felix ut tractaret, & dixit: Nemo communicet, quia falsum admisit. Et dixi illi ego è contrà: Nec tibi, nec illi, qui traditor es. Dolui enim causam Mauri hospitis mei, quia communicaveram cum illo in peregrè, quia evasi persecutionem. Exinde ibi in patria ipsius Felicis, duxi mecum tres seniores, ut viderent an verum tradidisset, an non. Apronianus dixit: Non ita venit ad Cæcilianum quærere de Cæciliano. Ælianus Proconsul Cæciliano dixit: Quomodo ad te venit Ingentius? Cæcilianus respondit: Domi ad me venit. prandebam cum operarijs. venit illuc. stetit in janua. Cæcilianus ubi est, dixit. Respondi: Hic. Ego dico ei: Quid est? Omnia rectè? Omnia, dicit. Respondi illi: Si non fastidis prandere, veni, prande. Dicit mihi: Revertor huc. Venit illuc solus. Dicere mihi cœpit ecce sic mihi curare & inquirere an adusta fuerit scriptura anno duoviratus mei. Dico illi ego: Molestus es mihi, tu homo inmissus es: laxa hinc te à me. Et sprevi illum à me. Et venit illò iteratò cum collega meo, cum quo fui Ædilis. Ait mihi collega meus: Felix noster Episcopus misit hunc hominem ut facias illi litteras quia accepit codices pretiosos, & noluit revocare illos. scribas illo quòd anno duoviratus tui combusti sunt. Et dixi ego: Hæc est fides Christianorum? Ingentius dixit: Domine, veniat & Augentius. Et ego honorificus sum, & honor meus pereat, & hujus latera habemus. Ælianus Proconsul Ingentio dixit: Revincaris alio titulo. Ælianus Proconsul dixit ad officium: Apta illum. Cùmque aptaretur, Ælianus Proconsul dixit: Suspendatur. Cùmque suspenderetur, Ælianus Proconsul Cæciliano dixit: Quomodo ad

te Ingentius venit? Respondit: Misit huc me Felix,
dixit, noster, ut scribas illo quia est unus perditus,
nescio qui, habens penes me codices pretiosissimos,
& nolo illos restituere. Itaque fac litteras quia
adusti sunt, ne revocem illos. Et ego dixi: Chri-
stiani fides hæc est? Et cœpi illum corripere. Et ait
collega meus: Scribe illo Felici nostro. Et sic ego
epistolam dictavi, quæ paret usquequo dictavi.
Ælianus Proconsul dixit: Audi sine metu recitatio-
nem epistolæ tuæ. Recognosce quousque dictave-
ris. Agesilaus recitavit. *Opto te, parens carissime,
multos annos bene valere.* Ælianus Proconsul Cæci-
liano dixit: Hucusque dictasti? Respondit: Hucus-
que. reliquum falsum est. Agesilaus recitavit. Hoc
signo quod de prætorium ad me misisti nisi ego &
tu & cuius est prætorium. & dixit: Tolle clavem,
& quos invenies in cathedra libros & super lapide
codices, tolle illos. Sanè vide officiales ne tollant
oleum & triticum. Et ego dixi: Tu nescis quia ubi
scripturæ inveniuntur, & ipsa domus diruitur? Et
dixisti: Quid ergo faciemus? Et dixi ego vobis:
Tollat aliquis de vobis in areis ubi orationes facitis,
& illic ponantur. Et ego venio cum officiales, &
tollo. Et nos illò venimus, & omnia tulimus se-
cundùm placitum, & adussimus secundùm sacrum
præceptum. Maximus dixit: Quoniam ejus epistolæ
tenor etiam apud acta recitatus est, quam ipse agno-
visse ac misisse dixit, quæsumus hoc actis tuis hæ-
reat. Speretius dixit: Quæ dixistis scripta sunt.
Cæcilianus respondit: Cillo est falsum, quousque
est epistola mea, quousque dixi: *Bene vale, parens
carissime.* Ælianus Proconsul dixit: Quem dicis ad-
didisse ad epistolam? Cæcilianus dixit: Ingentium.
Ælianus Proconsul dixit: Professio tua actis hæret.
Ælianus Proconsul Ingentio dixit: Torqueris, ne
mentiaris. Ingentius dixit: Erravi, huic epistolæ

ego addidi, dolens causa Mauri hospitis mei. *Ælianus* Proconsul dixit; *Constantinus Maximus* semper *Augustus* & *Licinius Cæsares* ita pietatem Christianis exhibere dignantur ut disciplinam corrumpi nolint, sed potius observari religionem istam & coli velint. Noli itaque tibi blandiri quod mihi dicas *Decurionem* te esse, ac propterea non possis torqueri. Torqueris, ne mentiaris, quod alienum Christianis esse videtur. Et ideo dic simpliciter, ne torquearis. *Ingentius* dixit: Iam confessus sum sine tormento. *Apronianus* dixit: Dignare de eo quærere qua auctoritate, quo dolo, qua insania circuierit *Mauritanias* omnes, *Numidias* etiam, qua ratione seditionem commoverit *catholicæ Ecclesiæ*. *Ælianus* Proconsul dixit: Ad *Numidias* fuisti? Respondit: Non, Domine. sit qui probet. *Ælianus* Proconsul dixit: Nec in *Mauritania*? Respondit: *Negotiari* illò fui. *Apronianus* dixit: Et in hoc mentitur, Domine, (nam ad *Mauritaniam* situm nonnisi per *Numidias* pergitur) quatenus dicit se in *Mauritania* fuisse, non fuisse in *Numidia*. *Ælianus* Proconsul *Ingentio* dixit: Cujus conditionis es? *Ingentius* respondit: *Decurio* sum *Ziquensium*. *Ælianus* Proconsul ad officium dixit: Submitte illum. Quo submisso, *Ælianus* Proconsul *Cæciliano* dixit: Falsa dicis quæ dixisti. *Cæcilianus* respondit: Non, Domine. Is qui scripsit epistolam, jube veniat. Amicus ipsius est. Ipse dicet quousque dictavi epistolam. *Ælianus* Proconsul dixit: Quis est ille quem venire desideras? *Cæcilianus* dixit: *Augentium*, cum quo fui *Ædilis*. Non possum probare nisi per ipsum *Augentium*, qui scripsit epistolam, quousque dictavi illi. Ipse dicere potest. *Ælianus* Proconsul dixit: Constat ergo falsam esse epistolam? *Cæcilianus* respondit: Constat, Domine, non mentior in sanguine meo. *Ælianus* Proconsul dixit: Cùm dum-

viratum egeris in patria tua, oportet fidem verbis tuis habere. Apronianus dixit: Nec novum est illis hoc facere. Ceterum & actis addiderunt quod voluerunt. Iam artificium est illis. Ælianus Proconsul dixit: Ex professione Cæciliani, qui acta falsata esse dicit atque epistolæ plurima addita, manifestum est qua voluntate hæc gesserit Ingentius. Et ideo recipiatur in carcerem. Est enim arctiori interrogationi necessarius. Felicem autem religiosum Episcopum liberum esse ab exustione instrumentorum deificorum manifestum est, cum nemo in eum aliquid probare potuerit quod religiosissimas scripturas tradiderit vel exusserit. Omnium enim interrogatio superscripta manifestata est, nullas scripturas deificas vel inventas, vel corruptas, vel incensas fuisse. Hoc actis continetur, quod Felix Episcopus religiosus illis temporibus neque præsens fuerit, neque conscientiam accommodaverit, neque tale aliquid fieri iusserit. Agesilaus dixit: De his qui ad potestatem vestram instruendam venerunt quid jubet potestas tua? Ælianus Proconsul dixit: Revertantur ad sedes suas.

Explicit gesta purgationis Felicis Episcopi Autumnitani ordinatoris Cæciliani Carthaginis.

*CONSTANTINI IMPERATORIS
epistola ad Probianum Proconsulem
Africae.*

Imperatores Cæsares Flavius Constantinus Maximus & Valerius Licinianus Licinius Probiano Proconsuli Africae. Ælianus prædecessor tuus, merito, dum vir perfectissimus *Verus Vicarius Præfectorum tunc per Africam nostram incommoda valetudi-

* Verinus